

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 1, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 631.14:637.1

В. В. Бовсуновський,
к. е. н., старший науковий співробітник,
Інститут тваринництва НААН, м. Харків

АНАЛІЗ РІВНЯ БЕЗЗБИТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА ЗА УМОВ РІЗНИХ ДЖЕРЕЛ КОРМОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Викладено результати розробки з визначення рівня беззбитковості виробництва молока на підприємстві з поголів'ям 1000 корів і продуктивністю 8000 кг молока на власній кормовій базі та на покупних кормах – зерна і добавок для виготовлення комбікормів.

Results of development to determine the break-even level of milk production in the company of livestock 1000 cows and 8000 kg of milk productivity on their own rear base and finished feed - grains and additives for the manufacture of animal feed.

Ключові слова: виручка, змінні витрати, маржинальний дохід, молоко, постійні витрати, точка беззбитковості.

Keywords: revenue, variable costs, contribution margin, milk, fixed costs, break-even point.

Постановка проблеми

У сучасних умовах ринкових відносин аграрні підприємства стають все більше незалежними, а ефективність їхньої діяльності залежить від повноти, достовірності та своєчасності економічної інформації. У ринковій економіці одержання прибутку є головною метою підприємницької діяльності, а тому саме він виступає у ролі рушія підприємництва та є основним джерелом подальшого розвитку суспільного виробництва.

Разом з тим, при організації виробництва важливо визначити пороги його беззбитковості, тобто мінімальний і максимально рівень виробництва продукції, який за інших рівних умов забезпечує фінансові надходження, що дорівнюють затратам. Тобто важливим управлінським рішенням є правильне обґрунтування та визначення такого рівня виробництва, нижче і вище якого підприємницька діяльність стає недоцільною. Це особливо важливо на початковій стадії організації виробництва, оскільки життєдіяльність підприємства залежить від того, якою мірою буде забезпечена віддача від вкладених коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз беззбитковості дає змогу вивчити залежність прибутку від невеликого кола найбільш важливих чинників та на основі цього керувати процесом формування його розміру [1-3]. Вихідним в аналізі витрат і визначення точки беззбитковості є дослідження структури витрат та виділення серед них постійних і змінних. Це надзвичайно важлива ділянка роботи, оскільки при неточному визначенні величини постійних чи змінних витрат одержимо невірний результат щодо формування точки беззбитковості [4].

Сільськогосподарському підприємству потрібно встановити критичний обсяг реалізації продукції, зокрема молока, за якого підприємство не буде отримувати ні прибутків, ні збитків, тобто працюватиме беззбитково. Точка беззбитковості показує, який обсяг молока потрібно реалізувати, щоб витрати понесені на його виробництво перекривалися доходами від реалізації. Такі розрахунки можна провести з допомогою показника маржинального доходу, а також поділивши витрати підприємства на змінні та постійні [5].

Формулювання мети статті. Метою даного дослідження є визначення рівня беззбитковості виробництва на молочній фермі з поголів'ям 1000 корів з продуктивністю 8000 кг молока на корову в рік за умов різних джерел кормозабезпечення.

Основний матеріал дослідження. Одним із основних напрямів розвитку високоєфективного молочного скотарства в Україні є нове будівництво крупних молочних ферм з інтенсивною технологією виробництва молока. Вітчизняна і зарубіжна практика господарювання свідчить, що в умовах ринкових відносин інтенсивне та ефективне ведення тваринництва, одержання високоякісної, дешевої конкурентоспроможної продукції з мінімальними затратами кормів, виробничих засобів та праці забезпечується лише на фермах з великою чисельністю поголів'я та високою концентрацією виробництва на основі використання сучасних енергозберігаючих технологій.

В даний час в Україні оптимальне рішення завдань, пов'язаних з ефективною організацією виробництва продукції молочного скотарства (впровадження новітніх технологій виробництва молока, вирощування і відгодівля молодняку, відтворення стада, використання технічних засобів і обладнання, продуктивність і умови праці, раціональне кормовиробництво, кормозабезпечення і годівля, управління та ін.), забезпечується на комплексі з поголів'ям 1000 - 1200 корів.

Досвід експлуатації скотарських ферм доводить, що досягнення проектних показників виробництва продукції і продуктивності худоби, перш за все, лімітується кормозабезпеченістю та повноцінністю годівлі тварин. У зв'язку з цим виникає потреба перегляду традиційних систем виробництва, заготівлі і використання кормів, коли при виробництві продукції молочного скотарства повинна забезпечуватися повноцінна та рівномірна годівля тварин протягом усього року.

Для досягнення поставленої мети нами були проведені розробки з організації молочної ферми на 1000 корів з повним оборотом стада і продуктивністю 8000 кг молока на корову в рік за двома варіантами організації виробництва: на власній кормовій базі та на покупних кормах – зерна і добавок для виготовлення комбікормів.

Для досягнення позначених параметрів продуктивності потрібно майже 3400 гектарів ріллі. При закупівлі зерна для виготовлення комбікормів потреба в землі зменшується до 2110 га ріллі. Тобто, при нестачі земельних угідь для молочної ферми, потребу всього поголів'я великої рогатої худоби у вегетативних кормах (сіно, сінаж, соломка, силос, зелені) необхідно забезпечувати за рахунок власного виробництва на своїй ріллі, а потребу в концентрованих кормах (комбікормах) – за рахунок закупівлі зерна для виготовлення комбікормів на місці.

Потреба коштів на нове будівництво молочної ферми на 1000 корів із закінченням циклом виробництва, придбання нетелей, техніки для тваринництва і для кормовиробництва складає при власних кормах 93,1 млн. грн і при закупівлі зерна для виготовлення комбікормів – 87,1 млн. грн. З урахуванням відшкодування, передбаченого Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» та Постанов Кабінету Міністрів України від 28 липня 2010 р. № 647 та від 4 жовтня 2010 р. № 900 в обсязі до 50 % вартості будівництва тваринницьких ферм і комплексів з кількістю великої рогатої худоби не менше 500 голів і в обсязі до 30 % вартості закупівлі сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва (без урахування податку на додану вартість), загальна сума витрат на створення молочної ферми зменшується на 25,8-26,3 млн.грн і становить на власних кормах 66,8 млн.грн, а при закупівлі зерна для виготовлення комбікормів – 61,3 млн.грн.

Від продажу тваринницької продукції підприємство щорічно одержує чистого прибутку відповідно 14,1 і 10,4 млн. грн, строк окупності всіх витрат на створення проекту за рахунок власних коштів може бути у межах 6,6 і 8,4 років. Строк окупності витрат з урахуванням бюджетного відшкодування скорочується і може становити 4,7 і 5,9 років.

Основні можливості, які надає маржинальний аналіз – визначення беззбиткового об'єму продаж при заданому рівні цін на продукцію, змінних та постійних витрат на її виробництво та реалізацію.

Чіткий поділ витрат на змінні та постійні дуже важливий для аналізу ефективності виробництва молока. Змінні – це витрати, які збільшуються або зменшуються залежно від зміни обсягів виробництва. У молочному скотарстві до змінних витрат відносять продуктивні корми, витрати на ветеринарне обслуговування і племінну справу, витрати на електроенергію, воду, роботи та послуги, транспортні витрати тощо.

Постійними називають витрати, що не залежать від зміни обсягів виробництва. До постійних витрат у молочному скотарстві відносять оплату праці з відрахуваннями; корми, що витрачаються як підтримуючий корм і не впливають на рівень надою; амортизація та поточний ремонт; загальновиробничі витрати. Основними показниками при проведенні маржинального аналізу є маржинальний дохід і точка безбитковості. Маржинальний дохід підприємства – це виручка від реалізації продукції мінус змінні витрати:

$$MD = B - ZB,$$

де: MD – маржинальний дохід;
 B – виручка від реалізації продукції;
 ZB – змінні витрати.

Точка безбитковості показує рівень реалізації продукції, при якому виручка від реалізації покриває постійні та змінні витрати. Точка безбитковості розраховується як у вартісному, так і в натуральному вираженні. Точка безбитковості у натуральному вираженні розраховується за формулою:

$$Tb = \frac{PB}{Vod - ZVod},$$

де: Tb – точка безбитковості;
 PB – постійні витрати;
 Vod – виручка за одиницю продукції;
 $ZVod$ – змінні витрати на одиницю продукції.

Розрахунок маржинального доходу та точки безбитковості для молочної ферми на 1000 корів приведений в таблиці.

Розрахунок маржинального доходу та точки безбитковості		
Показники	Власні корми	Закупівля зерна
Загальний обсяг реалізації молока, тис.ц	74,9	
Виручка від реалізації молока, тис.грн	22467	
Змінні витрати, тис.грн	9324	9848
Постійні витрати, тис.грн	3260	3260
Всього витрат, тис.грн	12582	13106
Маржинальний дохід:		
всього, тис.грн	13143	12619
на 1 ц молока, грн	175	168
Частка маржинального доходу у виручці, %	58,5	56,2
Точка безбитковості:		
тис.ц	18,6	19,3
тис.грн	5570	5800
Запас фінансової стійкості, тис.грн	16898	16666
Поріг рентабельності, %	75,2	74,2

Джерело: власні розрахунки

Дані таблиці свідчать, що при зміні умов кормозабезпечення обсяг змінних витрат збільшується, що пов'язано зі зростанням питомої ваги витрат на корми. Адже при закупівлі комбікормів, у порівнянні з їх власним виробництвом, на 23-33 % збільшується середня вартість 1 ц кормових одиниць, згодованих кормів коровам. Внаслідок цього підвищується собівартість 1 тонни молока. Абсолютна величина маржинального доходу на власній кормовій базі переважає на 4,2 %.

Показники запасу фінансової стійкості та порогу рентабельності вважають запасом фінансової стійкості або зоною безбитковості підприємства. Вони показують наскільки виручка від реалізації продукції перевищує точку безбитковості. Як бачимо, запас фінансової стійкості підприємства на власних кормах дещо вищий, ніж на покупних. У подальшій роботі підприємства важливо постійно контролювати запас фінансової стійкості, виручка і рентабельність підприємства не повинні бути нижче цього показника.

Висновки

Потреба коштів на нове будівництво молочної ферми на 1000 корів із закінченням циклу виробництва, придбання нетелей, техніки для тваринництва і для кормовиробництва складає при власних кормах 93,1 млн. грн і при закупівлі зерна для виготовлення комбікормів – 87,1 млн. грн.

Строк окупності всіх витрат на створення проекту за рахунок власних коштів може бути у межах 6,6 і 8,4 років. Строк окупності витрат з урахуванням бюджетного відшкодування скорочується до 4,7 і 5,9 років.

Розрахунки точки безбитковості показали, що позитивні структурні зміни витрат та ріст маржинального доходу дають можливість отримати точку безбитковості при виробництві на власних кормах менше, ніж на покупних як у натуральному, так і у вартісному вираженні.

Для безбиткового виробництва продукції на власній кормовій базі за умов одержання 8000 кг молока на 1 корову за рік необхідно реалізувати молоко на 5570 тис.грн, а на покупному зерні – на 230 тис.грн більше.

Проведений маржинальний аналіз та розрахунок точки безбитковості при різних умовах годівлі корів засвідчив підвищення ефективності виробництва молока на власній кормовій базі у порівнянні з покупним зерном для виготовлення комбікормів.

Література

1. Ковтун С. Е. Бюджетування на сучасному підприємстві, або як ефективно управляти фінансами / С. Е. Ковтун. - Х.: Фактор, 2005. - 340 с.
2. Комарницька О. П. Економічна ефективність вирощування великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах та господарствах населення / О. П. Комарницька // Економіка АПК. - 2002. - № 10. - С. 96-99.
3. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий АПК: учебное пособие / Г. В. Савицкая; 5е изд., испр. и доп. – Мн.: Новое знание, 2005. - 652 с.
4. Андрійчук Р. В. Методичні підходи до аналізу рентабельності та безбитковості виробництва продукції й оптимізації її асортименту / Р. В. Андрійчук // Економіка АПК. - 2007. - №5 – с.133-140.
5. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : [підручник. - 2-е вид. доповн. і перероб.] / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2004. – 624 с.

Стаття надійшла до редакції 24.12.2012р.

ТОВ "ДКС Центр"